

Menció d'Honor Sant Jordi 1996 a Josep Marí

Les paraules que segueixen a continuació són el parlament que va pronunciar el president de l'Institut d'Estudis Eivissencs, Marià Serra, en l'acte d'oferiment de la Menció d'Honor Sant Jordi 1996 a Josep Marí. Josep Marí agrai de manera improvisada i emotiva l'oferiment i, després, ja en un to humorístic propi de la reunió d'amics, recordà els vint-i-cinc anys que porta col·laborant amb l'Institut, especialment els feliços moments viscuts, contrastats amb intenses pinzellades dels més procel·losos.

Els Reis de l'any 1948, amb tres dies de retard, deixaren a la família d'en Toni "Marge" i na Carmen "Bosquets" un regal ben preuat: el tercer mascle en una niuada de quatre fills. Aquest al·lot que, amb el temps, anirà prenent forma de Pep Marí, creixerà en el si d'una família profundament eivissenca, amb arrels a Santa Eulària i a sa Cala.

Dels pares, traspassats a molt bona edat, us puc parlar de la rectitud, bonhomia i fermesa d'en Toni "Marge" i de l'alegria de viure, la mesura, l'orgull ben entès i l'harmonia de la mare, na Carmen.

I si deim a Eivissa que "tot s'hereta, llevat de s'hermosura", podem dir que, en aquest cas, tampoc no hi ha excepció. En Pep Marí ho ha heretat quasi tot, però els pares eren més ben fesomiats.

Com podreu observar, amb aquestes paraules no penso fer en absolut les lloances i anàlisis dels valors artístics i literaris del guardonat, que en té i bé que ho sabem tots. Vull intentar fer el que puc fer. No més: recordar-vos la trajectòria humana d'en Pep des de les impressions d'un amic i company, membre d'una família amb vincles molt cordials, des d'antic, amb la seua.

La infància d'en Pep transcorre a l'avinguda d'Espanya, cara al puig des Molins i d'esquena a la finca des Xiprer (can Vidal per a ell, nom del majoral), anomenada així perquè hi havia un xiprer a l'entrada, que se n'endugué el vent pocs anys abans del seu naixement (el d'en Pep). S'acostuma ben

prompte a les olors d'alcohol, producte obtingut de la desfeta de garroves de la fàbrica veïna, sense que això li creàs hàbit. Té ample camp per córrer, jugar, empipar-se, barallar-se (va ser èpic el mos al nas d'en Mariano "Raïos". I recordem que era el caganiu de la família, i això vol dir el malcriat de la mare), fer botets de carrasca, remullar-se, fer rodar cercols, jugar a baletes, anar a menjar figues, amagar-se a les coves des Molins...

Va a escola a Sa Graduada, i estima els mestres, que deixen petjada en el seu cor: la senyora Antonieta, es Confiter, don Alfonso... i, sobretot, don Pepe Roselló "Marc". Fa les redaccions que li encarreguen, i moltes més, pinta ninots pertot arreu. Transpiren, primerencs, l'art i la sensibilitat per la pell d'aquell al·lotot que necessita ben aviat ulleres gruixudes, que, moltes vegades serviran d'excusa per no rebre un piparot, que no es sap d'on pot arribar.

Ell sempre afirma, quan l'entrevisten, que les vocacions literàries i artístiques li vengueren d'una forma espontània. Penso que no és ver. Almanco, l'artística. Tenia tot just davant ca seua l'escola d'Arts i Oficis, que de ben petit freqüentà, i allí tenia a l'abast prou mostres que podien encendre vocacions.

És clar, que a ca seua hi havia piano i bona música, i no per això es fé músic. I molt a prop de ca seua tenia Santa Creu, i no se li acudí fer-se capellà. És que fins i tot, dubto que mai fos escolà. Ara

bé, intueixo que l'època en què romangué el pare Morey a la seua parròquia quedà marcada en la vida d'en Pep, com ho va fer en la del seu germà Víctor.

L'amor a la natura i l'excursionisme no serà estrany que l'escometin ben aviat. Tot just darrere ca seua hi havia una ampla zona ajardinada, plena de rosers (destacaven els del metge Villangómez), tancada per una alta paret (d'uns dos metres d'alçària), misteriosa per als ulls dels infants aliens a l'edifici. Cap tanca més barrava pas i panoràmica. En Pep, per tant, tindrà la sort de gaudir d'espais oberts i oferidors d'emocions, lliures i apassionants. Integrat sempre d'una manera absoluta a la societat infantil del barri. Es Xiprer, ses Canyes, s'Hort d'en Solalles, sa Tanca d'en Cantó, s'Hort del Bisbe, sa Bodega, s'Hort d'en Xorat, es Clot, sa Colomina... Horts, sènies, safareigs, granotes i calàpets, sèquies, palmeres, conreus, animals i tota mena d'arbres de fruita romanen a la seua vista i al seu abast. Al fons, i a vegades punt d'arribada, el puig dels Damians, el puig d'en Cònsol, el puig d'en Fita, el canal d'en Capità. I, moltes vegades, la Granada. A l'estiu, intenses remullades a ses Figueretes.

No us estranyin, idò, les altres dèries d'en Pep: caminar i viatjar. Els camps, els camins, les cases i les persones d'una Eivissa profunda obren ànsies de conèixer i recórrer una illa tan seua, vol aprofundir molt més els coneixements vitals, en plena adolescència, ja

estudiant a l'Institut, emprèn les voltes a Eivissa a peu, seguint el deixant del Club de los Muchachos del sempre recordat pare Morey.

I, ja que parlem de l'Institut, en Pepe (nom pel qual és conegut a ca seua i per la gent del barri—recordau que eren temps de dictadura enfurismada—) destaca aviat com a excel·lent prosista (en castellà, és clar). Qualsevol tema li serveix i es posa a l'abast de la seua ploma. Fins i tot, aprofita les redaccions que li encomana el professor de Religió, en Joan Riera "Pou" per fer notòria la passió que surt per l'expressió literària. I no diguem del dibuix. És ja alumne avantatjat d'Arts i Oficis i ha après les tècniques bàsiques del dibuix i la pintura.

llengua catalana, pot ser, ha de ser vehicle d'expressió literària. I descobreix Marià Villangómez. I comença un accelerat procés d'aprenentatge. Macabich també torna a ser present en aquest procés. I es fa moltes preguntes, que han de tenir resposta. I les busca, les respostes.

La carrera de Belles Arts, a Barcelona, serà motiu de recerca, de referment, d'inquietuds, de projectes i d'il·lusions. Ha de tornar a Eivissa i posar fil a l'agulla. Per on començarem? Des de 1949 roman una entitat, aleshores endormiscada, anomenada Instituto de Estudios Ibicencos, que pot ser, ha de ser, punt de partida, plataforma de llançament d'una recuperació, d'un redreçament cultural, que comenci per situar la

es van fer: s'estructura de bell nou l'ara Institut d'Estudis Eivissencs, es nomena una executiva presidida per en Pep, es troben seus provisionals, es preparen estatuts, es celebren les primeres Nits de Sant Joan, amb els corresponents premis literaris, es fan els primers Cursos Eivissencs de Cultura, es publica la revista EIVISSA, es té presència en els mitjans de comunicació locals, s'estableixen vincles d'amistat i coneixença amb l'Obra Cultural Balear, es publiquen llibres, s'obre un llistat de socis, es fan cursets d'estiu, es treuen les publicacions de l'Institut al carrer, es busquen sous i es restaura can Llaudis, s'organitza una biblioteca digna... En una paraula, l'Institut d'Estudis Eivissencs s'obre al món



El president de l'Institut entrega el diploma de la Menció d'Honor Sant Jordi a Josep Marí, després del sopar al restaurant Can Bernat, de Santa Gertrudis de Fruitera. (Foto: Pere Yern.)

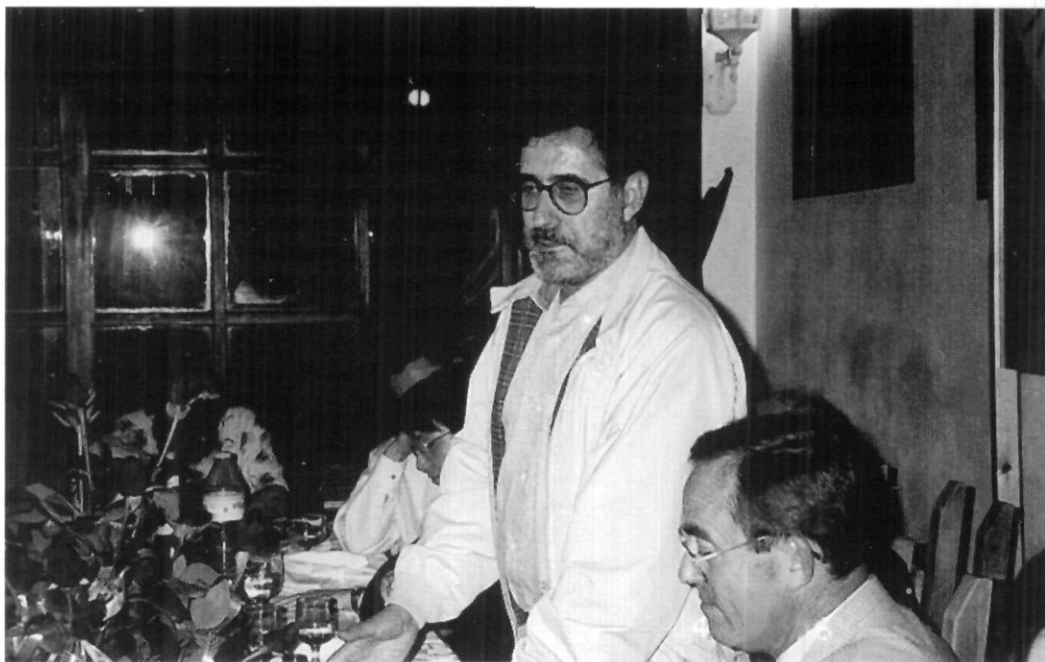
Segurament serà als darrers anys de batxillerat quan comença a preocupar-se de bon de veres per la situació de la seua llengua. Encara que ell diu que va ser als set o vuit anys, quan pogué llegir les *Dialectals* de Macabich, el primer moment que s'interessà per una llengua parlada i sentida, però, estranyament, no escrita. Són moments en què s'entesta en la recuperació d'un temps perdut; es pregunta per quina raó la nostra llengua s'arracona cada vegada més. Pensa que la llengua materna, la

llengua catalana en el lloc de la cultura que li pertoca. I comença a buscar ajudes i suports, amb esperit incansable i sense defallir. El tracte exquisit i respectuós, els raonaments i l'entusiasme li obren portes, poques, però significatives. En Pepe Zornoza, don Isidor, n'Enric Ramon Fajarnés, en Cosme Vidal Llaser i, sobretot, en Marià Villangómez li faciliten el camí. L'acompanyam una petita colla de gent jove il·lusionada amb la seua il·lusió. No tot serà un camí de roses, però Déu n'hi do quantes coses

pitiús, sempre comandat per en Pep, fins a l'any 1976, en què, una vegada consolidat, agafa el timó don Joan Marí.

En aquesta època a en Pep no li falten maldecaps grossos, desencisos i desencontres. Ell diu que perdona, però no oblida. Passa moments delicats i ben difícils que supera amb molta dignitat i presència cívica. I, aleshores, entre les activitats docents, el cafè o cafè amb llet al Milán, les estones a Ebusus, qualche partideta de cartes, les tertúlies amb els amics, les

Josep Marí
en un
moment
del seu
improvisat
parlament.
(Foto: Pere
Yern.)



correccions de llibres, els viatges, la direcció de la revista EIVISSA, la pintura a l'estudi, els assentaments al dietari i els moments de solitud fecunda passa la vida del nostre amic, fadrí de bona edat.

El trobam a la premsa local, precisant coses que s'han de precisar, sempre contradictori el que diu cert escriptor, que afirma que "només hi ha dues maneres de tenir raó: contradir-se o callar". En Pep creu que des del punt de vista moral el silenci també pot ser un error. Ell és una persona que no ha callat, però sí que s'ha anat relativitzant al llarg del temps la seua feina, les seues activitats. Ha pensat i actuat sempre amb l'honestetat mamada a ca seua i amb claredat de pensament, però alhora amb la mateixa humilitat amb què pinta un quadre, fa un poema, escriu una pàgina de dietari, corregeix l'exercici d'un alumne o dóna una opinió en una conversa. Ha fet sentir la veu sense pretendre dir-ho tot, sinó dir paraules sensates sobre coses específiques i algunes de generals. Sempre sense crispació i amb paraules justes. (Us record ara el memorable "Bisbe, llengua i autonomia", dels anys 90).

Els anys 80 seran de fecunda producció poètica i pictòrica, publicarà el seu llibre de poemes, *La veu dispersa*. I fixau-vos en aquest títol, on es mostrarà l'anarquista ordenat, que diu no saber mai dins quin moviment literari o artístic es pot encabir la seua obra. I ja he dit que jo no ho

vull intentar, perquè ell va una mica a la seua. "Crec que tothom va per ell i Déu per tots", afirma en alguna entrevista: ben segur que cadascú ha de fer allò que li vingui de gust i el temps ja tindrà cura de seleccionar obres i persones. Amb tot i això, el 23-F d'en Tejero el deixà esvalotat d'allò més. Sí que és ver que cada persona és un món i s'ha de manifestar lliurement sense prejudicis, diu ell, però això és massa. Tot allò pel que havíem lluitat se'n pot anar a fer punyetes. I aquella nit, veim en Pep moltíssim preocupat, quasi (o sense quasi) llàgrimes als ulls.

Aquesta dècada, malgrat tot, és esperançadora i preludi del pròxim esclat narratiu del 90. En Pep deixa sortir el que sent, el que experimenta. *Els deixants de la llum* i *Mentre passen els núvols* significaran el brillant resultat expressiu d'un cosmopolitisme encertidor, tal vegada conxorxat a la llogera matinera del Milán, repensat a la becadeta tardana del cau decadent d'Ebusus i portat a terme a les Coèts, als fiords de Noruega o a l'illa de Corfú. Sigui com sigui, aquests anys en Pep Marí s'ha tornat un "cul remena". Quan l'has pensada, ja no hi és. Això de la jubilació anticipada l'ha esperonat a viure l'avui més intensament, sempre dins l'ordre mesurat d'una persona centrada.

I, amics, no he d'allargar més aquesta intervenció perquè ens apropam als moments actuals, i no em vull fer pesat contant-vos d'ell el

que, potser, sabeu millor que jo.

En tot cas, Pep, et demano disculpes perquè puc haver errat en algunes de les meues apreciacions. Ets una persona primmirada, amant de la impossible perfecció estètica, coses que afegides als teus coneixements fan que quan més m'allargui, més emperòs podràs trobar.

Abans d'acabar, voldria recordar a tots que l'acte que ens aplega avui és el reconeixement a la tasca d'impuls i defensa de la llengua i cultura que ha fet en Pep. I segurament a ell, així com a tots nosaltres, l'inquieta la idea que això sigui una mena de tira llarga que volem recórrer i així la feina no s'acaba mai. Pep Marí és d'aquelles persones que es pregunta constantment per què no agafam tots la tira de través, en lloc de voler fer-la de llarg. D'aquesta manera cadascú pot acabar la feina que li pertoca o s'ha plantejat, i en fa un bon trosset, de tira. Així pot ser que algun dia arribem a bon port.

Gràcies, Pep, per tot quant has fet i seguiràs fent. Marià Villangómez fa pocs dies ens comentava la concessió d'aquesta Menció d'Honor i deia: "Si hi ha algú que se la mereix, és ell". Tots ho compartim. Té raó. I si l'any passat llegíem les teues agudes i encertades paraules d'un fax, dedicades a don Joan Marí, avui et sentirem de ben prop i de viva veu.

Enhorabona, Pep Marí.

Eivissa, 22 d'abril 1996